

אמנים וציירים גדולים. בכל ארבעת הכוחות אלה יש מדרגות קטנוניות ומדרגות שעולות לעילא ולעילא, וצריך לזכור: "כולם בחכמה עשית".

4. מלכות השכל

השכל הוא המלך, ראשית הכל, הגדלות העליונה. אשרי אדם שהולך לאור השכל, שישמור את אור השכל, שהדעת תפיץ את אורה על שאר כוחות החיים, שהשכל יאיר אורו על מהלכי הרגש, על מהלכי האנרגיה של סדרי החיים ועל מהלכי הדמיונות. זהו האופן הישר, הנורמלי, האידיאלי. כאשר הבניין המרובע מסודר באופן בריא, אשרי האדם. צריך שאור הדעת, שהוא יסוד היצירה האלוהית, יאיר על כל הצדדים. צריך שמלכות השכל תופיע את מלכותה על הרגש, הרצון והדמיון. המצב השלם והנורמלי הוא כאשר המקור השכלי הרוחני העליון מפיץ אור תורה על שאר הכוחות. הבריאות הפסיכופסכולוגית של האדם היא לפי הסדר הזה: שכל, ומתוכן רגש רצון ודימיון. אלו דברים מאוד פשוטים שלא תמיד שמים אליהם לב. האלף הוא השכל, הדעת, החכמה, הבינה, השכל בקדושה, השכל של תורה. מתוך זה ועל פי זה נמשכת הדרכה על שאר חלקי הבניין הרוחני של האדם. השכל הוא למעלה, הרגש והרצון פונים לצד המעשי, והדימיון הוא המשך אור השכל למטה. צריך רק להיות על פי סדר המדרגות. השכל של תורה, השכל של קדושה, השכל של אמונה, השכל של יראת אלהים, מסתעף על כל חלקי החיים, חלקי הנפש, חלקי האדם מישראל. זאת הבריאות, הנורמליות, האידיאליות האמיתית של עניין האדם.

כאשר השכל הוא למעלה, והרגש, הרצון והדימיון הם מלמטה, או יש ערך לדימיון באיזון מידה. אך תנאי יסודי הוא שיהיה בסדר הנכון. יש מדרגות בשכל. צריך להיות שכל אמיתי, שכל גדול, שכל עילאי, שכל שמתגלה באור דעת ד', שכל של תורה. צריך ליכות לזה. ואז, לבניין הענקי הזה, מצטרפים ומתגבשים רגש, רצון, ואפילו דימיון. כח הדימיון הולך ומתגלה עם התפתחות האדם ושכלו. יש הערה של הרמב"ם, שהדימיון מצטרף ושייך גם לכישרון של הנבואה. הדימיון בהתרוממותו הגבוהה ביותר מכשיר להגיע לנבואה, לאחר שהוא הגיע לשלמות המכשירה את קבלת הנבואה, שיהיה חכם, גיבור, עשיר ועניו¹¹. לאחר שהגיע לשלמות בארבעת הדברים האלה, יש מקום לפתוח את האוזן המיוחדת של הנביא והכשרתה לקליטת דבר ד' וביטוייה כלפי חוץ. שלמותו של הנביא משפיעה על דמיונו ועל כשרון דיבורו. אכן הרמב"ם מציין שתנאי נוסף לחלות הנבואה הוא כשרון הנבואה שמשלים את גילוי הופעת כוחות הנפש. אך גם צד הדימיון שיש לו חשיבות בפני עצמו אינו

11. גדרים לח א.

הכל, אלא רק חלק מכוחות הנפש של האדם. השכל הוא אור הבהירות וההכרה, ולעומתו בדימיון יכולים להיות דברים יפים ונחמדים הנובעים ממעמקי נפש האדם כגון שירה ואומנות. יש נקודה מסוימת בה נפגשים השכל והדימיון, והדימיון זוכה להקרנה מהשכל, ועל ידי זה הוא מתרומם מתגדל ומתבהר. הדימיון מצטרף לדעת אלהים עליון המתגלה בנבואה. המצב הנורמלי הבריאותי השלם, האמיתיות השלימה, הקדושה השלימה, הוא כאשר השכל הוא לעילא, שכל של קדושה, שכל של תורה, והוא המקור של הרגש והרצון, ומה יש המשך לדימיון שהוא למטה. כך הקומה המרובעת המסודרת, יש משהו למעלה ומשהו למטה, ושני מצבים שביניהם, רגש ורצון. מן המקור הדעתי ההכרתי השכלי של דעת אלהים, יש המשך לדרגה התחתונה הדמיונית שמצטרפת לו. במצב הבריאותי של ישראל ואורייתא, השכל הגדול האידיאל המוסרי העליון נמשך לרגש ולרצון, ומתפשט עד לתחתונות של הדימיון. זהו המצב הבריא לגבי דיין, ולא במצב הגלות.

6. אלביש שמים קדרות

הגלות היא הרס, זעזוע למבנה הרוחני האידיאלי הלאומי שלנו. כאשר אנחנו לא עצמאיים, שכינה בגלות. אנו לא נמצאים במצב של שליטה רוחנית ובריאות נפשית, אלא משועבדים בגלות. הדימיון, או במלים אחרות של הרמב"ם¹² (הכח המדמה) אינו העיקר, השכל בהיר וברור והדימיון אינו בהיר ומואר באותה מידה, והפרזה בדימיון עלולה להביא הרס וחורבן לאדם. כל פירוד בין כוחות הנפש מסוכן, ויכול להביא קלקול, כמו שהפרדת מצוה מהתורה היא כמו עבודה זרה. חשוב שהכח המדמה יהיה מואר באור השכל, בשכל בגדלות, בשכל תורה. כך בריאות הקדושה שלנו. אך במצב היסורים שבגלות, מופיע חושך, חורבן. חז"ל אומרים שמים שחרב בית המקדש יש חושך בעולם¹³, כדברי הפסוק בישעיה: "אלביש שמים קדרות, שק אשים כסותם"¹⁴. אנחנו משועבדים, הגויים ותרבויותיהם "סבונו סבבונו"¹⁵, ומטמאים אותנו. הסביבה של תרבות הגויים מטמאת ומשגעת אותנו. כל הגלות היא

12. שמונה פרקים פ"א.

13. ברכות נט א.

14. ישעיה ג.

15. עפ"י תהילים קיח יב.